Р Е Ц Е Н З И Я

от проф. д-р Габриела Белова – Ганева - вътрешен член на научно жури в процедура за присъждане на образователна и научна степен „доктор” на основание Заповед № 1914 от 02 юли 2015 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски” с кандидат Йосиф Йорданов Кочев – докторант на самостоятелна подготовка в научна област 3.6 Право, научна специалност „Международно право и международни отношения”с дисертационен труд на тема: „ПОЛИТИКАТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ПО ПРОБЛЕМИТЕ НА КИБЕРСИГУРНОСТТА”

I. Обща оценка на кандидата

Йосиф Йорданов Кочев е роден на 5 октомври 1988 година в гр. Благоевград. Завършва средното си образование през 2007 г. в Природо-математическа гимназия „Академик Сергей Павлович Корольов” гр. Благоевград, с профил Химия и Биология. През 2007 година е приет в Югозападен университет „Неофит Рилски“, специалност Европеистика. През През м. май – юни 2010 г. участва в семинар, посветен на борбата срещу трафика на хора и нелегалната миграция в Черноморския регион, в рамките на European Union BSM Programme в гр. Тбилиси, Грузия и получава сертификат за участие. През 2012 година получава магистърска степен, специалност Международни отношения**,** а на 09.10.2012 г. е назначен като асистент в катедра „Международно право и международни отношения” към Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“. През месец декември същата година взема активно участие в първата среща-дискусия по инициатива на Президента на Република България „Младежка визия за развитие на България”, насочена към насърчаване участието на млади хора в процеса на вземане на решения при определяне на приоритетите за развитие.

На 26 май 2013 година, Йосиф Кочев е зачислен като докторант чрез самостоятелна подготовка на обучение с тема на дисертационния труд: **Политиката на Европейския съюз по проблемите на киберсигурността,** в област на висше образование **3.** „Социални, стопански и правни науки”, професионално направление **3.6**. „Право”, по научна специалност - „Международно право и международни отношения”, към катедра „МПМО” на Правно-историческия факултет на Югозападен университет „Неофит Рилски“, гр. Благоевград. В периода 19-21 юни участва в Годишната координационна среща на европейските информационни мрежи в България

„Да комуникираме Европа заедно. Важна е Европа, важен си ти!", а на 27.06.2013 г. е приет за член на Съюза на учените в България.

Докторантът има три самостоятелни статии на български и английски език, в сборници с международно участие. Взима участие в Международното лятно училище за докторанти „Европейският съюз и Черноморският регион: предизвикателства и перспективи", посещава лекционни курсове на английски език на тема „Американско бизнес право" (American Business Law").

Като асистент в катедра „Международно право и международни отношения", Йосиф Кочев има минимална натовареност от 360 часа на година, и води семинарни упражнения по дисциплините Политология, Теория на международните отношения, Теория на външната политика, Външна политика на държавите от Югоизточна Европа.

Също така участва в два вътрешноуниверситетски проекти по Наредба № 9 - Научноизследователски проект на тема: Европейският съюз и Черноморският регион: предизвикателства и перспективи– 2013 г.; Участие в Трета московска юридическа седмица „Кутафинские чтения", октомври 2013, Москва, Русия, и разработване на интердисциплинарен курс от лекции. Академичен наставник е по проект „Студентски практики", който се осъществява от Министерството на образованието и науката, с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси", съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз.

Взима активно участие в техническото обезпечаване на кандидат-студентски, семестриални и държавни изпити, както и в изготвянето на документация, свързана с учебните програми и планове в специалностите „Международни отношения" и „Европеистика".

II. Оценка на научните и практически резултати и приноси на представената за участие в конкурса творческа продукция

Дисертационният труд, разработен от докторанта на самостоятелна подготовка Йосиф Кочев, на тема: **„Политиката на Европейския съюз по проблемите на киберсигурността**", изследва един изключително важен и актуален за нашето съвремие научен проблем, посветен на сигурността в Интернет пространството. Формулираната тема предполага интердисциплинарния характер на изследването. През последните десетилетия, проблемите, свързани с киберсигурността стават все по-

актуален въпрос, чието разрешаване надхвърля границите на една отделна наука и изисква сложен интердисциплинарен подход.

Актуалността на темата е обусловена и от факта, че към настоящия момент, ЕС е един от световните лидери в сферата на международното сътрудничество в областта на киберсигурността. Авторът аргументирано защитава позицията, че съчетаването на усилията на добре развити държави, каквито са страните членки на ЕС, е предпоставка за анализирането на политиката по проблемите на киберсигурността именно от гледна точка на правото на Европейския съюз.

В структурно отношение дисертационният труд се състои от увод, три глави, заключение, библиография, приложения и списък със съкращенията. Дисертацията е в обем от 224 страници, в това число и библиография. Научният апарат е задоволителен, обхваща 269 бележки под линия. Библиографичната справка на използваната и цитирана литература, съдържа общо 198 заглавия на кирилица и латиница и електронни адреси на официални интернет сайтове и страници, включително и изследвания на български, английски, и руски език, основни документи от международни конференции на ООН, Срещи на върха между НАТО и ЕС, стратегии за киберсигурност на държавите членки на ЕС.

Уводът на дисертационния труд засяга основните проблеми, предмет на изследването, формулирана е изследователската задача, очертана е методологията на изследването и е представена накратко авторовата теза. Изложението представлява разгърнато и задълбочено изпълнение на научно-изследователската задача. Заключението обобщава изложените и доказани авторски твърдения и завършва с уместно формулирани заключения. В тази връзка считам, че научноизследователската задача - да се изясни същността на понятието „киберсигурност" като се анализират определенията, използвани в различни документи и стратегии за киберсигурност на държави членки на ЕС – е изпълнена.

Глава първа е посветена на същността на политиката на киберсигурност в ЕС, анализирани са основните понятия и термини в тази област, като се *„отчита влиянието на непрекъснато развиващите се информационни технологии"* (с. 14). Като слабост на общностното право е откроена липсата на общоприето определение за понятието „киберсигурност", което води до употребата на няколко различни термина, които са с близки значения, но същевременно имат известни отличителни характеристики. На с. 18 от изследването авторът уточнява: „за целите на настоящото

изследване.....се приема, че понятието „киберсигурност" е равнозначно на „сигурност в киберпространството".

Анализирани са стратегиите за киберсигурност на САЩ (2003 г.), Естония (2013 г.), Финландия (2013 г.), Германия (2011 г.) и Латвия (2014 г.), като логично се достига до извода: „*Киберсигурност е набор от инструменти, политики, концепции за сигурност, защитни мерки за сигурност, насоки, подходи за управление на риска, действия, обучение, добри практики, осигуряване и технологии, на ключовите играчи, свързани с ограничаване, превенция, анализ, сътрудничество и ранно предупреждение по отношение на различните кибер заплахи, както и проблемите, които правят възможно тяхното реализиране".* (с. 26)

Еволюцията, възникването и развитието на киберсигурността като последица от информационното общество и интернет технологиите са разгледани на следващо място в глава първа. Отчетени са и особеностите и заплахите за киберсигурността като пета област на сигурността. Направена е и класификация на заплахите като те са групирани от гледна точка на мотивационните фактори; използваните методи и от степента на нанесените щети, засегнатите активи и вида на засегнатите организации.

Втора глава от дисертационния труд разглежда институционалния механизъм за приложение на политиката по киберсигурността в Европейския съюз, направен е анализ на основните актове на институциите на Европейския съюз за формиране на политиката за киберсигурност, а именно: Програмата в областта на цифровите технологии (DAE), която е част от стратегията Европа 2020, двете стратегии за сигурност на ЕС – „Сигурна Европа в един по-добър свят" и Стратегията за вътрешна сигурност (СВС) на Европейския съюз – „Към европейски модел за сигурност". Следвайки логиката на изложението авторът достига до извода на с. 71 от дисертацията: „*За да остане киберпространството отворено и свободно към онлайн средата обаче следва да се прилагат същите норми, принципи и ценности, към които ЕС се придържа в останалите области на живота. Ето защо е нужно да бъдат регламентирани отношенията, правата и отговорностите на заинтересованите страни в поддържането на киберсигурността."*

Като ключов проблем при формирането на разглежданата политика е изтъкната сложността за намиране на баланс между целите и мерките, които предприема ЕС по отношение на киберсигурността, *„тъй като неизбежно възниква въпросът за демократичните последици от Европейската политика за киберсигурност: дали*

институционалните структури и инструменти на тази политика са съвместими с принципите на демократичното управление?" (с. 71)

Внимание е отделено и на функциите и задачите на специализираните агенции на Европейския съюз в областта на киберсигурността, като е поставен акцент върху Европейска агенция за мрежова и информационна сигурност (ENISA), Екипите за незабавно реагиране при компютърни инциденти - CERT-EU, Европейските публично-частните партньорства за устойчивост - EP3R, ролята на Европейкия център за борба с киберпрестъпността (European Cybercrime Centre – EC3), Европол, Евроюст и CEPOL.

Последният параграф на глава втора е посветен на националните стратегии за киберсигурност на държавите членки на Европейския съюз. Впечатление прави изчерпателният контент анализ, който авторът прави на националните подходи на държавите членки на ЕС при изготвяне и реализиране на техните стратегии и национални документи, касаещи киберсигурността. Изключително уместен е изводът, до който достига авторът на с. 122 от дисертационния труд: *„Всички държави членки на ЕС трябва да предприемат в националните си правни системи еквивалентни мерки за превенция, предотвратяване и наказание на киберпрестъпността. Последните трябва бъдат съобразени с правните предписания/инструменти и принципи на правната система на ЕС"*.

Глава трета анализира международното сътрудничество по проблемите на киберсигурността в дейността на водещи международни междуправителствени организации. Водещо място в изложението е отредено на същността и особеностите на международното сътрудничество по управление на критичната инфраструктура в ООН, както и на сравнителноправния подход, отразяващ дейността на ООН и НАТО в областта на киберсигурността. Подчертана е необходимостта от надеждни и ефективни механизми за международно сътрудничество в областта на правоприлагането и защитата на критичната инфраструктура, а именно: *„Борбата срещу киберпрестъпността трябва да има глобален характер, в противен случай тя е безсмислена"*. (с. 134)

Анализирана е и стратегическата концепция на НАТО 2020 в областта на киберсигурността и нейното влияние в Европейския съюз. В тази връзка са проследени резултатите от Срещите на върха в Лисабон (ноември 2010 г.), Чикаго (май 2012 г.) и Уелс (септември 2014 г.) по проблемите на киберсигурността.

Последният параграф на глава трета има безспорно приносен елемент, тъй като в него е направено предложение за модел на стратегия за киберсигурност на Република България. Посочени са заплахите и рисковете за сигурността и принципите, при които следва да бъде изграден националният подход за управление на сигурността в кибернетичното пространство, както и заинтересованите страни и ролята на всеки участник за гарантиране на високо ниво на киберсигурност.

Сред по-съществените **научни достойнства и приноси** на дисертационния труд могат да бъдат посочени:

- **Систематична пълнота на изложението**, обхващаща цялата проблематика на изследваната материя съобразно формулираната тема.
- **Добро овладяване** на релевантните нормативна уредба и научна литература при умело използване на сравнителноправния метод на изследване. В дисертацията се доказва, че развитието на политиката на ЕС по проблемите на киберсигурността, предполага по-широк обхват на изследвания въпрос като водещ международен проблем, който изисква общи действия и подход за своето решение и по-нататъшно регулиране.
- Проследени са **историческите предпоставки, възникването и еволюцията** на киберсигурността като последица от информационното общество и интернет технологиите, от създаването на ARPANET през 60-те години на XX век до комерсиализацията на Интернет в съвременния етап.
- Задълбочено е разкрита **спецификата на вътрешните правила и процедури**, по които функционират институциите на Европейския съюз в рамките на политиката по киберсигурност.
- В изследването са анализирани редица слабости и недостатъци на съществуващата правна уредба. Дисертационният труд се отличава **с критично отношение** по отношение липсата на единна дефиниция на понятието „киберсигурност", както в стратегиите на отделните държави членки на ЕС, така и в нормативната уредба на ЕС.
- изразена е позицията, че съчетаването на усилията на добре развити държави, каквито са държавите членки на ЕС, е предпоставка за анализирането на политиката по проблемите на киберсигурността именно от гледна точка на правото на Европейския съюз. Нещо повече,

достиженията на най-развитите интеграционни субекти в международното публично право, би следвало да се споделят и да се разпростират върху все по-голям брой държави, за да се постигне висока степен на сигурност в киберпространството.

III. Критични бележки и препоръки

Към докторанта могат най-добронамерено да се направят някои принципни бележки, които е необходимо да съобрази в по-нататъшното си развитие.

Считам, че на определени места текстът създава усещане за повторения или за преразказ както на нормативната уредба, така и на практическата реалност. В някои параграфи липсва задълбочен анализ, придружен с цитирана доктрина.

Позволявам си да смятам обаче, че повечето от посочените слабости са извиними и не поставят под съмнение общото добро качество на предложения за защита дисертационен труд. Посочените критични бележки целят единствено да подпомогнат автора в случай, че той реши да продължи творческите си усилия в тази проблематика.

IV. Заключение

На основание на изложените в рецензията факти, смятам, че представеният дисертационен труд отговаря на всички законови изисквания, съдържащи се в ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ЮЗУ „Неофит Рилски", за придобиване на научна и образователна степен „доктор" в „Социални, стопански и правни науки", професионално направление 3.6 „Право", научна специалност „Международно право и международни отношения". Видно от хода на процедурата и представените материали, следва да се приеме, че са изпълнени и формалните изисквания относно вид, обем, оформление и съдържание на дисертационния труд. Представеният дисертационен труд представлява научно изследване, което се характеризира с висока степен на актуалност и съдържа научни резултати, които представляват оригинален принос в правната наука.

В качеството ми на член на научното жури давам **положителна оценка** на дисертационния труд на **Йосиф Йорданов Кочев** за присъждане на образователна и научна степен „доктор" в откритата процедура за публична защита и изразявам мнение,

че трудът се явява необходимата основа **за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в направление 3.6 Право, специалност “Международно право и международни отношения”.**

06.07.2015 г. Рецензент:

/проф. д-р Габриела Белова-Ганева/